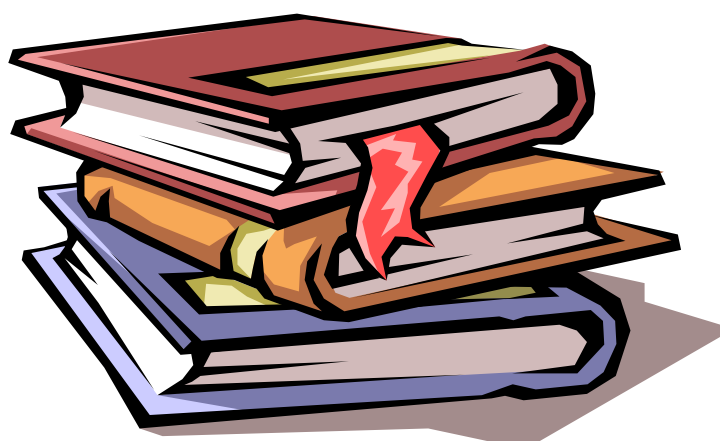

AFF ATMINTINÈ

2008 m.

MOKYMO TEMOS:

<u>Ivadas</u>	3
<u>Tema Nr.1 Parašiutinė sistema</u> Parašiutinės sistemos sudedamosios dalys, kupolo konstrukcija, pagrindinis ir atsarginis parašiutai, saugos prietaisas.	5
<u>Tema Nr.2 Teoriniai pagrindai atliekant šuolius su parašiotu</u> Iššokimas, laisvas kritimas, parašiuoto skleidimas, signalai.	10
<u>Tema Nr.3 Kupolo valdymas ir nusileidimas</u> Kupolo patikrinimas, kupolo greičio režimai, nusileidimas.	15
<u>Tema Nr.4 Saugumo taisyklės atliekant šuolius su parašiotu</u> Įrangos paruošimas šuoliui, įrangos patikrinimas, elgesio taisyklės orlaivyje, judėjimo aerodrome taisyklės.	20
<u>Tema Nr.5 Veiksmai ypatingų atvejų metu</u> Ypatingų atvejų rūšys, veiksmai jų metu.	25
<u>AFF Lygiai</u>	31
<u>Susipažinimas su orlaiviu ir judėjimo aerodrome taisyklėmis</u> Elgesio ir judėjimo aerodrome taisyklės. Susėdimo į orlaivį tvarka, iššokimas iš orlaivio, iššokimo eiliškumas. Instruktorių ir lakūnų signalai. Aerodromo ženklai.	aerodromas
<u>Pasiruošimas žemėje</u> Apsirengimas ir įrangos paruošimas. Pasiruošimas šuoliui. Veiksmai laisvo kritimo bei ypatingų atvejų metu. Kupolo valdymas ir nusileidimas.	aerodromas

IVADAS

Ši atmintinė yra skirta savarankiškam pasiruošimui. Sudarytojai tikisi, jog ji padės jums geriau įsisavinti ir suvokti instruktoriaus pateikiamą informaciją.

Kiekvienas šuolis - reikšmingas įvykis, kurio rezultatai itin priklauso nuo asmeninių jūsų pastangų.

Siekdami geresnių rezultatų, stenkitės gerai pailsėti prieš kiekvieną šuolį. Turėkite drabužius, tinkamus skirtingoms ir besikeičiančioms oro sąlygoms, būkite pasiruošę šaltam rytui ir saulėtai dienai. Atvykite ankščiau nei nurodė instruktorius - turėsite laiko susikaupti bei geriau pasiruošti šuoliui.

Nenusivilkite, jei jums teks kartoti vieną ar kelis programos lygius - visa tai daroma jūsų saugumui bei įgūdžiams užtikrinti.

Stenkitės kuo daugiau šuolių atlikti su operatoriumi. Žiūrint filmuotą medžiagą, jums bus daug lengviau prisiminti šuolio eigą, analizuoti atliktus veiksmus, bei „atrasti“ ir suvokti daromas klaidas.

Bet svarbiausia nepamirškite, kad:

ŠUOLIAI, TAI MALONUMAS!

TRUMPA PARAŠIUTIZMO ISTORIJA

Anot istorijos šaltinių, pirmą kartą parašiuotas buvo panaudotas 852 metais - nežinomas drąsuolis sėkmingai nusileido nušokęs nuo Kordobos bokšto.

1178 metais nežinomas šuolininkas bandė nusileisti su parašiotu nuo vieno iš Konstantinopolio bokštų, bet besileisdamas stipriai susižeidė ir vėliau mirė.

Parašiotų eskizų rasta ir didžiojo italų dailininko, mokslininko ir inžinieriaus Leonardo da Vinči 1485 metų rankraščiuose.

1783 metais parašiotą iš naujo „išrado“ prancūzas Sebastijanas Lenormandas, kuris, beje ir pavadino šį įtaisą „parašiotu“.

1785 metais parašiotą išbandė Žanas Pjeras Blanšaras (*Jean Pierre Blanchard*), iš aukštai skrendančio oro baliono sėkmingai nuleisdamas šunį.

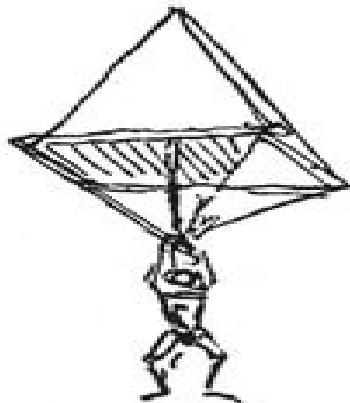
1793 metais pats Blanšaras priverstinai išbandė šuolį su parašiotu. Oro balionas pradėjo kristi, ir Blanšaras išsigelbėjo nusileisdamas su parašiotu.

1890 m. Polas Letemanas (*Paul Letteman*) ir Paulius Katčenas (*Kathchen Paulus*) pagamino ir išbandė pirmąjį savaime išsiskleidžiantį parašiotą.

1912 m. JAV armijos kapitonas Albertas Beris (*Albert Berry*) pirmasis sėkmingai nusileido su parašiotu iššokęs iš lėktuvo.

Pirmąjį šuolį su parašiotu Lietuvoje, 1928 m. sausio 26 d. Kaune, atliko karo aviacijos žvalgas kpt. Vladas Morkus.

1937 m. gegužės 16 d., Kaune surengtoje aviacijos šventėje, minint Lietuvos Aero Klubo LAK dešimtmetį, buvo atliktas pirmasis grupinis 10 parašiotininkų šuolis iš penkių lėktuvų.

AFF PROGRAMA

AFF programą (Accelerated Free Fall) sukūrė ir vystė Kenneth Koleman (JAV) tam, kad intensyviai ir individualiai mokyti žmones, norinčius užsiimti parašutų sportu. Programoje naudojama šiuolaikinė parašutinė įranga ir geriausias metodinis paruošimas. Mokymo procesas vyksta 3-5 kartus greičiau nei kitais pradedančiųjų parašutininkų ruošimo metodais, kuomet pirmieji šuoliai atliekami iš nedidelio aukščio su priverstiniu parašuto skleidimu.

AFF programą sudaro 7 lygiai. Kiekvienas lygis susideda iš teorinio pasiruošimo ir šuolio, kurio metu studentas bando praktiškai pritaikyti gautas žinias. Lygiai dalinasi į du etapus:

I etapas — «Pradiniai įgūdžiai» - susideda iš trijų lygių, kurių metu studentas įgyja pradinius laisvo kritimo įgūdžius. Pirmą šuolį studentas daro „tandemo“ tipo parašutu kartu su instruktoriumi, prieš tai gavus šuolio užduotį. Šuolio metu studentas susipažįsta su laisvu kritimu, kontroliuoja aukštį ir kūno padėtį, pabando valdyti kupolą. Toks šuolis nebuvo įtrauktas į programą, jis pasirodė vėliau dėl programos pagerinimo. Kiti šuoliai atliekami su dviem instruktoriais, kurių metu studentas mokosi praktiškai pritaikyti bei tobulina iššokimo iš orlaivio ir stabilaus kritimo, aukščio kontrolės ir savarankiško parašuto skleidimo, kupolo valdymo ir nusileidimo įgūdžius.

II etapas — «Manevravimas» - susideda iš keturių lygių, kurių metu bus tobulinami įgūdžiai, mokomasi manevrų laisvajame kritime. Kiekviename iš šitų lygių, studentas atlieka posūkius, salto, judėjimą numatyta kryptimi ir slydimą į šoną, tobulina kupolo valdymą ir nusileidimą į numatytą vietą.

Perėjimas į kita lygį vyksta tada, kai studentas įvykdė visus ankstesnio lygio reikalavimus, nepriklausomai nuo atliktų šuolių skaičiaus.

7 lygis – AFF programos pagrindas. Studentas privalo pademonstruoti įgytas žinias ir pradedančiojo parašutininko įgūdžius:

- savarankiškai paruošti įrangą šuoliui;
- žinoti saugumo taisykles ir veiksmus ypatingais atvejais;
- mokėti laisvo kritimo pagrindus;
- mokėti saugiai nusileisti į numatytą vietą.

Įvykdžius 7-to lygio užduotis, studentas tampa pradedančiuoju parašutininku.

PARAŠIUTINĖ SISTEMA

Parašiuotas – įtaisas, kuris krentančio žmogaus ar krovinio greitį sumažina iki saugaus, leidžiančio saugiai nusileisti.

Mokomieji-treniruočių, sportiniai ir kiti šuoliai atliekami turint pagrindinį bei atsarginį parašiuotus.

PARAŠIUTINĖS SISTEMOS SUDEDAMOSIOS DALYS

PARAŠIUTINĖ SISTEMA susideda iš keturių pagrindinių dalių:

- pakaba su kuprine;
- pagrindinis parašiuotas;
- atsarginis parašiuotas;
- saugos prietaisai.

PAKABA – skleidžiantis parašiuotui tolygiai paskirsto perkrovą.

Susideda iš:

- dviejų pečių diržų;
- dviejų kojų diržų;
- krūtinės diržo.

KUPRINĖ – į ją sudedami atsarginis ir pagrindinis parašiuotai.

TRIJŲ ŽIEDŲ ATKABINIMO SISTEMA – skirta greitam pagrindinio parašiuoto atkabinimui.

ATKABINIMO PAGALVĖLĖ – skirta trijų žiedu atkabinimo sistemos paleidimui ir pagrindinio parašiuoto atkabinimui.

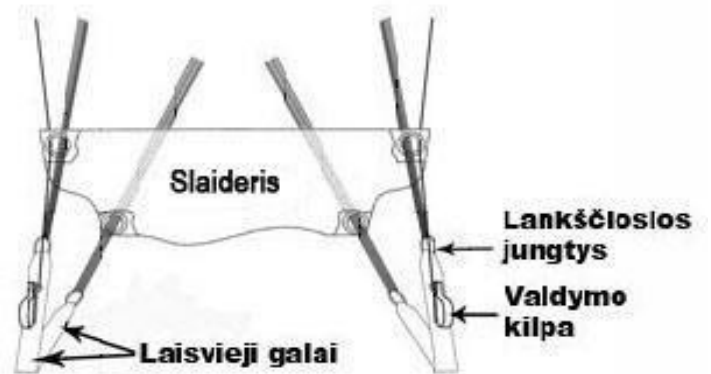
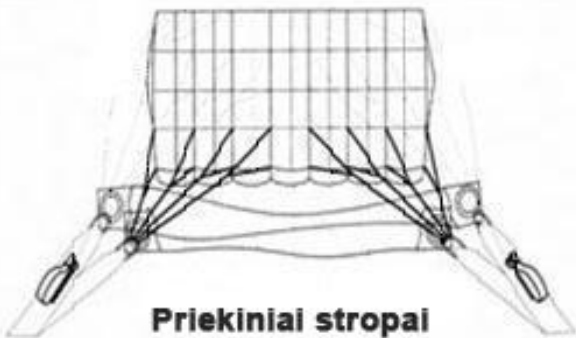
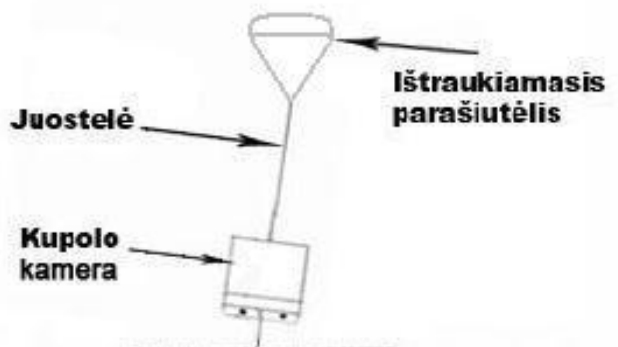
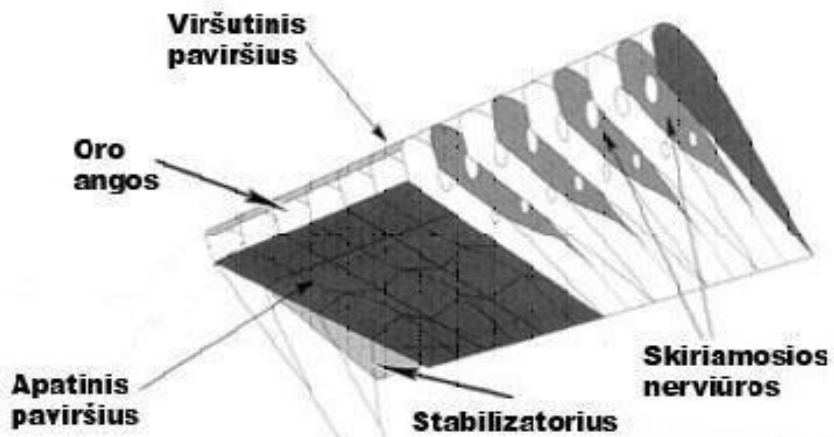
ATSARGINIO PARAŠIUOTO ŽIEDAS – skirtas rankiniam atsarginio parašiuoto skleidimui.

IŠTRAUKIAMASIS PARAŠIUOTELIS (MEDŪZA) – skirtas pagrindinio parašiuoto skleidimui.

ATSARGINIO PARAŠIUOTO GREITO SKLEIDIMO SISTEMA (TRANZITAS, RSL) – skirta priverstiniam atsarginio parašiuoto skleidimui, atkabinus pagrindinį parašiuotą.

KUPOLO KONSTRUKCIJA

Pagrindinis parašiuotas

Skirtas valdomam ir saugiam parašiuotinio nusileidimui. Susideda iš:

KUPOLAS – susideda iš viršutinio ir apatinio sluoksnių, sujungtų nerviūromis ir stabilizatoriais. Kupolas yra stačiakampio formos.

STROPAI – skirti kupolo sujungimui su kuprinės laisvaisiais galais.

VALDYMO STROPAI – skirti kupolo valdymui. Kiekvienas stropas turi valdymo kilpą patogesniai kupolo valdymui.

SLAIDERIS – lėtina ir mažina dinaminį parašiuoto skleidimosi smūgį.

LAISVIEJI GALAI – skirti stropų sujungimui su parašiuoto pakaba.

PAGRINDINIO PARAŠIUOTO KAMERA – skirta pagrindinio parašiuoto su slaidieriu ir stropais sudėjimui.

IŠTRAUKIAMASIS PARAŠIUTĖLIS (MEDŪZA) – skirtas kuprinės atidarymui ir parašiuoto kameros, su joje sudėtu kupolu ir stropais, ištraukimui.

Pagrindinio parašiuoto techniniai duomenys:

- vertikalus greitis - 5-6m/sek.;
- horizontalus greitis - iki 10m/sek.;
- 360° apsisukimas - 5 sek.;
- minimalus skleidimo aukštis - 600m.

Veikimo principas

Išmetus ištraukiamąjį parašiuotėlį (medūzą), atsidaro kuprinės atvartai ir išsitraukia parašiuoto kamera su jame sudėtu kupolu, išsitraukia stropai ir kupolas pradeda pildytis. Stropai įsitempia, slaidieris nusileidžia žemyn iki pakabos laisvųjų galų. Pilnai kupolas prisipildo oru per 3-5 sek.

Išsikleidus parašiuotui, jis sklendžia vidutiniu greičio režimu – 3-5 m/sek. (kol parišti valdymo stropai), vertikalus leidimosi greitis – 4-5m/sek.

Parašiuoto skleidimosi metu, parašiuotinio kritimo greitis mažėja nuo 50 m/sek iki 4 m/sek. Greičio sulėtėjimo metu parašiuotininkas jaučia dinaminį smūgį, kurį parašiuoto pakaba (per diržus) tolygiai paskirsto.

Atsarginis parašiuotas

Skirtas valdomam ir saugiam parašiuotinio nusileidimui, pagrindiniam parašiuotui neišsiskleidus. Kupolas yra stačiakampio formos, susideda iš viršutinio ir apatinio sluoksnių, sujungtų nerviūromis ir stabilizatoriais.

Atsarginio kupolo konstrukcija yra tokia pat kaip ir pagrindinio kupolo.

Atsarginio parašiuoto techniniai duomenys:

- vertikalus greitis – 5 m/sek.;
- horizontalus greitis – iki 8 m/sek.;
- minimalus skleidimosi aukštis – 300m.

Veikimo principas

Atsarginis parašiuotas naudojamas pagrindiniam parašiuotui neišsiskleidus. Patikimiausiai atsarginio parašiuoto veikimą užtikrina pilnai atkabintas pagrindinis parašiuotas.

Atkabavimo pagalvėlė yra dešinėje parašiuoto pakabos pusėje, krūtinės lygyje. Kad atkabinti pagrindinį parašiuotą, reikia patraukti pagalvėlę per visą rankų ilgį ir išmesti. Ištraukus ir išmetus pagalvėlę, abiem rankom paimiti atsarginio parašiuoto žiedą, patraukti per visą rankų ilgį ir išmesti. Atsarginio parašiuoto žiedas yra kairėje parašiuoto pakabos pusėje, krūtinės lygyje.

Prieš pasiimant atkabavimo pagalvėlę, o po to žiedą, būtina pasižiūrėti!!!

Daugelyje parašiuotinių sistemų, atkabimus pagrindinį parašiuotą, suveikia atsarginio parašiuoto greito skleidimo sistema (tranzitas), bet tai nereiškia, kad atsarginio parašiuoto žiedo galite netraukti. Visuomet savarankiškai traukite atsarginio parašiuoto žiedą!!!

SAUGOS PRIETAISAS „CYPRES“ Veikimo principas

«Kibernetinė Parašiuto Skleidimo Sistema» - (Cybernetic Parachute Release System), skirta priverstiniam atsarginio parašiuto išskleidimui, laisvo kritimo metu parašiutininkui esant mažame aukštyje (praradus aukščio kontrolę, sutrikus sveikatai ir pan.). Saugos prietaisas „Cypres“ suveikia iki susidūrimo su žeme likus 4-5 sek. Naudojimas gana paprastas - įjunkite jį ryte, prieš pirmą šuolį ir užmirškite apie jį. Nėra jokios būtinybės jį išjungti, „Cypres“ padarys tai savarankiškai.

Sudedamosios dalys

„Cypres“ susideda iš: valdymo bloko, informacijos apdorojimo bloko ir pjoviklio.

Veikimas

Kiekvieną kartą įjungus prietaisą, jis išmatuoja oro slėgį ir nustato aukštį, kurioje jūs esate, aukštį. Kuomet prietaisas įjungtas, jis pastoviai tikrina oro slėgį ir prisitaiko prie besikeičiančių oro sąlygų. Prietaiso veikimo pagrindas yra labai tikslus kalibravimas, kurio dėka tiksliai nustatomas aktyvacijos aukštis ir greitis. Prietaisas turi užprogramuotą mikroprocesorių, kuris nuolat seka ir apskaičiuoja parašiutininko aukštį, kritimo bei nusileidimo greičius, ir jeigu prietaisas fiksuoja, jog parašiutininkas yra pavojingoje situacijoje (t.y. vis dar laisvame kritime kritiškai žemame aukštyje), prietaisas suveikia. Pjoviklis (Emergency Opening System (EOS)) yra patalpintas kuprinės viduje ir veikia nepriklausomai nuo parašiuto kuprinės. Jis netraukia atsarginio parašiuto žiedo, o tiesiog nupjauna atsarginio parašiuto fiksavimo kilputę.

CYPRES «Expert»

CYPRES «Expert», valdymo bloko įjungimo mygtukas raudonos spalvos. Pjoviklis suveikia kuomet kritimo greitis viršija 35 m/sek. - 225m aukštyje. Atsarginio kupolo atkabinimo atveju žemiau 225 m, prietaisas veiks iki 40 m aukščio, tačiau suveiks tik tuomet, kai bus pasiektas atitinkamas greitis. Žemiau 40 m aukščio prietaisas neveikia, todėl kad atsarginis parašutas tampa nenaudingas.

CYPRES «Student»

CYPRES «Student», valdymo bloko įjungimo mygtukas geltonos spalvos su užrašu "Student". Pjoviklis suveikia kuomet kritimo greitis yra lygus arba viršija 13 m/sek. Prietaiso suveikimo aukštis yra skirtingas. Kuomet leidimosi greitis yra lygus kritimo greičiui, suveikimo aukštis yra 225 m, kaip ir CYPRES «Expert». Jei nusileidimo greitis mažesnis nei kritimo, bet vis dar viršija 13 m/sek. (pagrindinio kupolo atkabinimo, ar dalinio pagrindinio kupolo neišsiskleidimo atvejais), prietaiso pjoviklis suveiks 305 m aukštyje. Kaip ir CYPRES «Expert», «Student» žemiau 40 m aukščio neveikia.

Atsiminkite, jei neiššokote ir leidžiatės orlaivyje, išjunkite Cypres «Student». Orlaivio nusileidimo greitis gali viršyti 13 m/sek.!

Atsiminkite, jog galite viršyti 13 m/sek. greitį ir po išskleistu kupolu (pvz. atlikinédami labai staigius posūkius)!

Kaip naudotis

Valdymo bloko aktyvavimas

Mygtukas ant valdymo bloko turi būti spaudžiamas piršto galiuku. Nenaudokite nago ar bet kokio kito daikto. Paspaudimas trumpas, jaučiamas spragtelėjimas mygtuko viduryje.

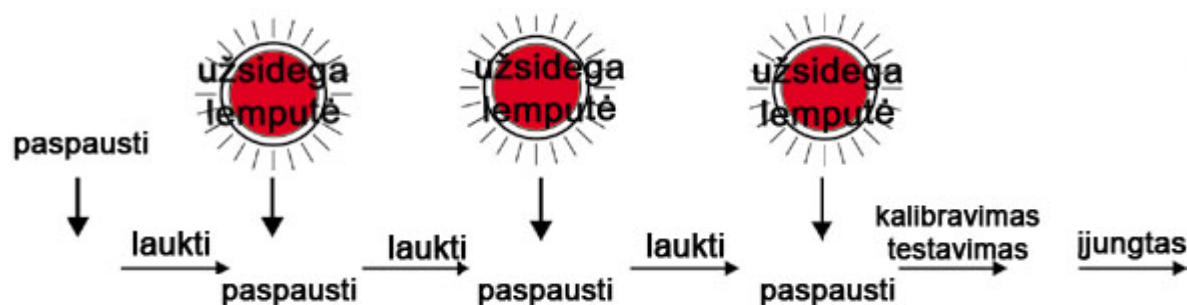
Mygtukas yra vienintelė priemonė kontroliuojanti prietaiso funkcijas. Galimos funkcijos:

1. Įjungimas.
2. Išjungimas.
3. Aukščio koregavimas (aukščiau, žemiau).

Prietaiso įjungimas

Prietaisas įsijungia keturiais trumpais paspaudimais (spragtelėjimais). Pirmu paspaudimu pradedate įjungimą. Maždaug po sekundės užsidegs raudona lemputė, jai užsidegus nedelsiant paspausti mygtuką. Procedūrą pakartoti dar du sykius. Po ketvirto paspaudimo prietaisas pradeda veikti.

Nepaspaudus mygtuko iškart, kai užsidega lemputė, arba paspaudus per anksti, prietaisas ignoruoja tolimesnį įjungimą.

Tokia įjungimo procedūra apsaugo prietaisą nuo savaiminio įjungimo bei išjungimo.

Po įjungimo prasideda automatinis prietaiso testavimas, kuriam pasibaigus bloko langelyje užsidega skaičius 0.

Įjungus prietaisą, jis veikia 14 valandų, o joms praėjus automatiškai išsijungia. Prietaisą galima išjungti ir savarankiškai, ta pačia seka kaip ir įjungiant.

Jeigu, testavimo metu prietaisas kelis sykius išmatuoja oro slėgį ir rezultatai skiriasi, prietaisas neįsijungia, o valdymo bloko langelyje užsidega skaičius 100. Atsiradus prietaiso defektams, dviejų sekundžių bėgyje, užsidegs atitinkamas skaičius, nurodantis defektą ir prietaisas išsijungs.

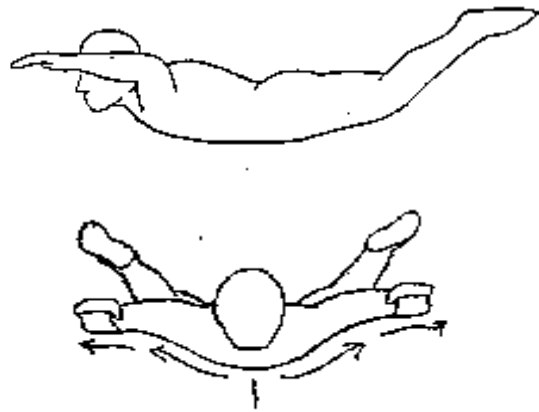
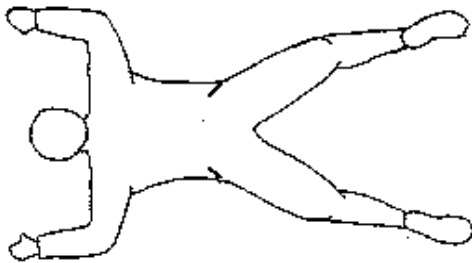
TEORINIAI PAGRINDAI ATLIEKANT ŠUOLIUS SU PARAŠIUTU IŠŠOKIMAS, LAISVAS KRITIMAS, PARAŠIUTO SKLEIDIMAS

Iššokus iš horizontaliai skrendančio orlaivio, parašiutininkas iš inercijos tęsia judėjimą skrydžio kryptimi ir krenta žemyn, palaipsniui pereidamas iš horizontalaus kritimo į vertikalų. Tokiu būdu horizontalus greitis dėl oro pasipriešinimo mažėja, o vertikalus didėja. Netaikant ypatingų manevrų, mažinančių ar didinančių oro pasipriešinimą, horizontalus greitis sumažėja iki nulio per 10-12 sekundžių, ir parašiutininkas tokiu būdu skrenda paskui orlaivį 300 - 350 metrų. Tuo metu vertikalus greitis didėja ir po 10 - 16 sekundžių, priklausomai nuo parašiutininko svorio ir ploto, pasiekiamas apytikslis 50 m/sek vertikalus greitis.

Laisvajame kritime parašiutininkas, naudodamas oro srautą, gali keisti kritimo pozą. Naudojant kūną, rankas ir kojas kaip "vairus", galima tiek keisti vertikalų kritimo greitį, tiek judėti bet kuria horizontalia kryptimi, sukinties aplink vertikalią bei horizontalią ašis. Atitinkamai, krentant kartu dviem, trim ar didesnei grupei parašiutininkų, galima judėti grupės atžvilgiu į viršų, žemyn, prisiartinti prie bet kurio parašiutininko, judėti pagal iš anksto suplanuotą trajektoriją.

KŪNO PADĖTIS

Pagrindinė laisvo kritimo kūno padėtis yra neutrali padėtis. Parašiutininkas krenta vertikaliai žemyn, nejudėdamas horizontaliai ir nesisukdamas. Tokią kūno padėtį parašiutininkai vadina «**neutralia kūno padėtimi**».

Kūnas ir klubai guli vienoje horizontalioje plokštumoje, blauzdos yra sulenktos per kelius, iki 90 laipsnių kampų. Kampas tarp šlaunų iki 90 laipsnių. Rankos sulenktos per alkūnes 90 laipsnių kampų. Kampas tarp kūno ir pečių - 90 laipsnių. Pečiai ir galva išskelti. Rankų pirštų galai akių lygyje. Kūno raumenys pusiau atpalaiduotoje padėtyje. Visos kitos kūno padėties, reikalingos manevravimui laisvam kritime, daromos iš šios "pagrindinės - neutralios" kūno padėties.

IŠŠOKIMAS

Iššokimas su dviem instruktoriais, 1 - 3 lygiai

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
Pasiruošti	Po instruktoriaus komandos, prieiti prie durų. Dešinė ranka dedama ant šoninės durų staktos iš vidaus, dešinė koja statoma prie dešinio apatinio durų slenksčio krašto, išilgai slenksčio, kairė ranka ant šoninės durų staktos iš išorės, kairė koja statoma už dešinės kojos išilgai slenksčio, galva išorėje.
Pagrindinis	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus.
Atsarginis	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus.
Galva	Pakelti galvą, žiūrėti į priekį.
Pirmyn - Atgal - Išsilenkti	Iššokti, naudojant skaičiavimą ir energingus kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį: išsilenkti, galva iškelta, keliai ir alkūnes sulenktos, krūtinė ir pilvas nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

Iššokimas su vienu instruktoriumi, 4 - 6 lygiai

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
Pasiruošti	Po instruktoriaus komandos, prieiti prie durų, dešinė ranka dedama ant šoninės durų staktos iš vidaus, dešinė koja statoma prie dešinio apatinio durų slenksčio krašto, išilgai slenksčio, kairė ranka ant šoninės durų staktos iš išorės, kairė koja statoma už dešinės kojos išilgai slenksčio, galva išorėje.
Pagrindinis	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus.
Galva	Pakelti galvą, žiūrėti į priekį.
Pirmyn - Atgal - Išsilenkti	Iššokti iš lėktuvo, naudojant skaičiavimą ir energingus kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį: išsilenkti, galva iškelta, keliai ir alkūnes sulenktos, krūtinė ir pilvas nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

Iššokimas, 7 lygis

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Pasiruošti</i>	Po instruktoriaus, komandos pasiruošti iššokimui į uodegą (nėrimas).
<i>Pagrindinis</i>	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus.
<i>Pirmyn – Atgal – Išsilenkti</i>	Iššokti, naudojant skaičiavimą ir energingus kūno judesius. Išsilenkti.

Iššokimas per rampą

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Pasiruošti</i>	Po instruktoriaus komandos atsistoti ant rampos krašto, rankos laisvojo kritimo padėtyje (6 ir 7 lygio studentams – veidu į rampą, nugarą į pilotų kabiną).
<i>Pagrindinis</i>	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus.
<i>Pirmyn – Atgal – Išsilenkti</i>	Iššokti, naudojant skaičiavimą ir energingus kūno judesius. Išsilenkti.

DIDYSIS KONTROLĖS RATAS

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Kryptis</i>	Patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą. Galva pakelta, pasižiūrėti į horizonto liniją, išsirinkti orientyrą.
<i>Aukštis</i>	Pasižiūrėti ir įsidėmėti aukštimačio parodymus.
<i>Pagrindinis</i>	Pasižiūrėti į dešinę. Gavus ženklą kūno padėties ištaisymui, ištaisyti klaidas. Gavus signalą "OK" (galvos linktelėjimas) pasižiūrėti į atsarginį instruktorių.
<i>Atsarginis</i>	Pasižiūrėti į kairę. Gavus ženklą kūno padėties ištaisymui, ištaisyti klaidas. Gavus signalą "OK" (galvos linktelėjimas) pradėti šuolio užduotį.

MAŽASIS KONTROLĖS RATAS

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Kryptis</i>	Patikrinti kūno padėtį, atsižvelgiant į horizontą. Galva pakelta, pasižiūrėti į horizonto liniją, išsirinkti orientyrą.
<i>Aukštis</i>	Pasižiūrėti ir įsidėmėti aukštimačio parodymus.

Pagrindinė šuolio užduotis savarankiškas parašiuoto skleidimas!!!

PARAŠIUOTO SKLEIDIMO TIKSLAI

1. IŠSKLEISTI PARAŠIUTA
2. IŠSKLEISTI PARAŠIUTA NUSTATYTAME AUKŠTYJE
3. IŠSKLEISTI PARAŠIUTA NUSTATYTAME AUKŠTYJE, STABILIOJE PADĖTYJE

PARAŠIUOTO SKLEIDIMO PROCEDŪRA

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Išsilenkti</i>	Išlaikyti išsilenkimo padėtį.
<i>Pasiimti</i>	Išlaikyti rankų sinchroniškumą: laikant kairę ranką prieš save, dešinė ranka pasiimti ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlę.
<i>Išmesti</i>	Išmetus ištraukiamąjį parašiuotėlį (medūzą) abidvi rankos vienu metu grįžta į neutralią padėtį. Būtina išlaikyti išsilenkimo padėtį.
<i>Patikrinti</i>	Nekeičiant kūno padėties. Pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiuotą.
121, 122, 123, 124, 125	Kontroliuoti skleidimą, skaičiuoti 5 sekundes.

IMITACINIS SKLEIDIMAS

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Išsilenkti</i>	Išlaikyti išsilenkimo padėtį.
<i>Pasiimti</i>	Išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairę ranką prieš save, dešinys delnas ant ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlės.
<i>Išmesti</i>	Vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, imituojant parašiuotėlio (medūzos) išmetimą.
<i>Patikrinti</i>	Nekeičiant kūno padėties. Pasukant galvą į dešinę pasižiūrėti į parašiuotą, priimti pradinę padėtį ir tęsti užduotį.

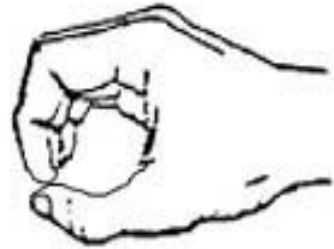
SIGNALAI

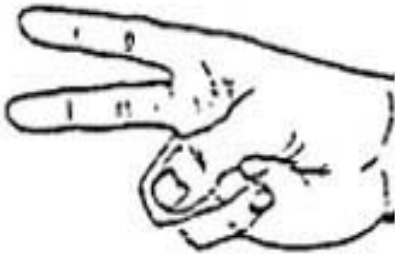
**SKLEISTI
PARAŠIUTA**

**IŠSILENKTI
ATSIPALaiduoti**

**AUKŠCIO
KONTROLĖ**

**PATIESTI
KOJAS**

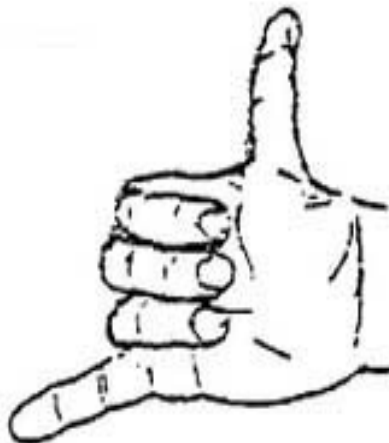
**PALENKTI
KOJAS**

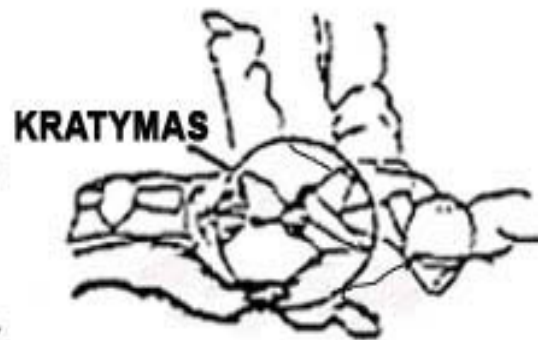
**SUMUŠTI
KOJOMIS**

**„OK“
PRATIMĄ PRADĖTI**

RANKŲ PADĖTIS

KRATYMAS

**NUSIRAMINTI
IŠSILENKTI
ATSIPALaiduoti**

KUPOLO VALDYMAS IR NUSILEIDIMAS

KUPOLO PATIKRINIMAS

Pajutęs išsiskleidusio kupolo dinaminį truktelėjimą, parašiutininkas privalo:

1. Pakelti galvą ir apžiūrėti kupolą.
2. Vizualiai patikrinti pakabą, atkabinimo pagalvėlę ir atsarginio parašiuoto žiedą.
3. Pasiimti valdymo kilpas, kurios yra ant galinių laisvųjų galų išorinėse pusėse ir **vienu metu** staigiai patraukti jas žemyn.
4. Įvertinti parašiuoto tvarkingumą pagal šiuos kriterijus:

Taisyklingai prisipildęs kupolas

PRISIPILDĖS – STABILUS – VALDOMAS

PRISIPILDĖS – Parašiuotas taisyklingos formos, visos oro angos prisipildžiusios.

STABILUS – Nėra jokio sukimo ir siūbavimo.

VALDOMAS – Kupolas paklūsta valdymo stropams.

APDAIRUMAS ORE

Įsitikinus parašiuoto tvarkingumu, apsižiūrėkite aplinkui, įsitikinkite, kad 50 m atstumu nėra kitų parašiutininkų, prireikus nusukite į dešinę. Atidžiai stebėkite aplinką viso nusileidimo metu.

SUSIORIENTUOTI

- Susirasti aerodromą.
- Nustatyti nusileidimo vietą.
- Nustatyti vėjo ir nusileidimo kryptį (pagal vėjarodę).

ORO SALYGOS

- **Stiprus vėjas.** Susiorientavus nedelsiant apsukti kupolą prieš vėją (nugara į nusileidimo vietą) ir skristi maksimaliu greičiu (rankos su valdymo kilpomis iškeltos į viršų). Pasižiūrėjus žemyn į bet kokius orientyrus nustatyti kaip parašiuotas susidoroja su vėju. Įsitikinę, kad nėra jokio pavojaus išskristi iš aerodromo ribų, galima pradėti manevrus.
- **Silpnas vėjas (štilis).** Išsiskleidus už aerodromo ribų, nedelsiant apsukite kupolą veidu į nusileidimo vietą ir skrinkite maksimaliu greičiu. Skrinkite kol neatsidursite virš aerodromo ribų.
- **500 – 600 m aukštyje parašiutininkas turi būti aerodromo ribose.**

NUSILEIDIMAS

Visomis kitomis oro sąlygomis po nusileidimo vietos ir krypties nustatymo, reikia suplanuoti nusileidimo schemą ir taškus:

- Mintyse padalinkite į dvi puses atstumą iki nusileidimo vietos, statmenai vėjui. Atsiminkite - į tolimesnę pusę iki 300m aukščio skristi **draudžiama!**
- Nusileidimas iki 300 m aukščio atliekamas artimesnėje pusėje, palaiptiesniui mažėjančia vingiuota trajektorija (gyvatėle), 10-12sek. į kiekvieną pusę.

KUPOLO GREIČIO REŽIMAI

Atliekant pirmus šuolius, kuomet parašiutininkas dar neįvaldė arba nepakankamai gerai moka valdyti parašiutą, reikia tobulinti valdymo įgūdžius nuo išsiskleidimo iki 300 m aukščio. Viso nusileidimo metu stebėti aplinką ir kontroliuoti nuonašą aerodromo atžvilgiu.

Treniruotės metu susipažinti su kupolo valdymo režimais, posūkiais ir stabdymo (pagalvės) režimu.

Greičio režimai:

Maksimalus greitis	Rankos su valdymo kilpom iškeltos į viršų (7–8 m/sek.)
Vidutinis greitis	Rankos su valdymo kilpom pečių lygyje (3–5 m/sek.)
Minimalus greitis	Rankos su valdymo kilpom juosmens lygyje (0–2 m/sek.)

Apsisukimas atliekamas patraukus vieną iš valdymo stropų:

- 360° apsisukimas trunka maždaug 5 sek., prarandant iki 30 m aukščio.

Stabdymo režimas (pagalvė):

- Vienu metu užtraukus abudu valdymo stropus, vertikalus greitis nuo 7-8 m/sek. sumažėja iki 0-2 m/sek., per 3-5 sekundes. Šis režimas naudojamas norint užtikrinti saugų ir minkštą nusileidimą.
- Treniruotės metu reikia susirasti optimalų valdymo stropų traukimo greitį. Atkreipti dėmesį į sinchronišką traukimą, taisyklingą rankų padėtį – rankos prieš kūną, matomumo ribose. Pasiekus tam tikrą lygį, išbandyti valdymą laisvaisiais galais.

NUSILEIDIMO TAŠKAI

- **I – užėjimo taškas, veidu į nusileidimo vietą (pavėjui)**, aukštis 300 m, atstumas 300 m.
  - **II – pasitikrinimo taškas, šonu į nusileidimo vietą**, aukštis 200 m, atstumas 200 m.
  - **III – tiesiosios taškas, veidu į nusileidimo vietą (prieš vėją)**, aukštis 100 m, atstumas 100 m.
- Išsiskleidus ir apžiūrėjus parašiotą, parašiotininkas turi leisti taip, kad 300 m aukštyje būtų virš pirmo nusileidimo taško. Tam kad taisyklingai nustatyti tašką virš kurio yra parašiotininkas, reikia žiūrėti į šoną pro koją, o ne į priekį.
- Apytiksliai nustatyti atstumą iki nusileidimo vietos galima pagal atstumus tarp orientyrų esančių aerodromo ribose.

Nuo 300 m aukščio, staigūs posūkiai ir kiti staigūs manevrai draudžiami.

Praskridus pasitikrinimo tašką, parašiotininkas turi apsisukti taip, kad 100 m aukštyje ir 100 m atstumu atsirastų virš tiesiosios taško, veidu į nusileidimo vietą, **griežtai prieš vėją** (vėjo greitis 1-3 m/sek.).

- Vėjo greitis 4–6 m/sek. - atstumas 50 m.
- Vėjo greitis 7–8 m/sek. – virš nusileidimo vietos.

Jeigu dėl kažkokių priežasčių (parašiotininko iššokimo ar kitos klaidos), nusileidimas į numatytą vietą yra neįmanomas, nepamirškite:

NUSILEIDIMAS GRIEŽTAI PRIEŠ VĖJĄ!!!

Nepriklausomai kur atsiranda parašiotininkas, **100 m aukštyje apsisukti prieš vėją**. Leisti pagal parašiuoto stabdymo techniką. Vėjo kryptį galima nustatyti pagal įvairius orientyrus: saulę, dūmus ir t.t.

PARAŠIUOTO STABDYMO TECHNIKA

Atlikus paskutinį posūkį, ne žemiau kaip **100 m aukštyje**, parašiotininkas ruošiasi nusileidimui ir parašiuoto stabdymui:

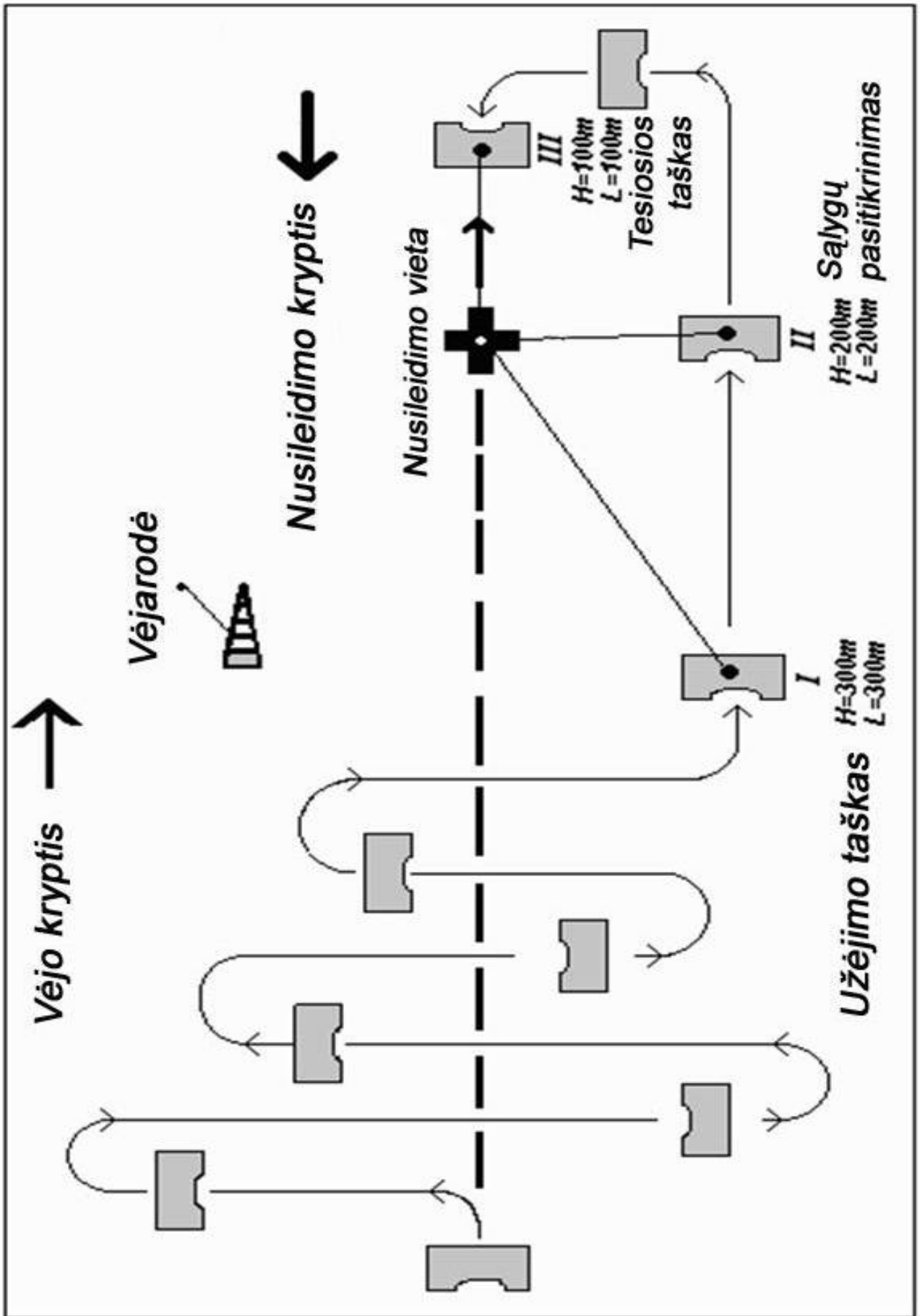
- Valdymo stropų pagalba išlaikyti kupolo kryptį griežtai prieš vėją į numatytą nusileidimo vietą.
- Priimti vidutinį greitį (rankos su valdymo kilpom pečių lygyje). Jeigu matote, jog parašiotas nepriskrenda numatyto nusileidimo taško, pakelkite rankas su valdymo kilpomis į viršų ir leiskite parašiotui skristi maksimaliu greičiu.
- **50 m aukštyje leisti parašiotui skristi maksimaliu greičiu** (rankos su valdymo kilpom iškeltos į viršų).
- Suglausti kojas, šiek tiek sulenkti kelius, pėdas laikant lygiagrečiai žemės paviršiui, žiūrėti 45⁰ kampū į priekį. 2–3 m aukštyje vienu metu, švelniai patraukti valdymo stropus su valdymo kilpom iki juosmens. Nusileidimo metu nesistengti būtinai išstovėti ant kojų, prirėkus padaryti kūlverstį.
- **Kritimo atveju priimti glaustą kūno padėtį.**
- Nusileidus „užgesinti“ kupolą, traukiant vieną iš valdymo stropų ir/arba apibėgti kupolą.

VEIKSMAI NUSILEIDUS

Po nusileidimo parašiotininkas privalo:

- Apsižiūrėti aplinkui, pasižiūrėti į viršų ar nėra į tą pačią nusileidimo vietą besileidžiančių parašiotininkų. Nustatyti ar nesate ant orlaivių nusileidimo-pakilimo tako arba jo zonoje, ir jeigu taip atsitiko, stenkitės kuo greičiau iš ten pasitraukti.
- Tvarkingai surinkti parašiotą ir eiti į parašiotų dėjimo vietą.
- Draudžiama kirsti nusileidimo-pakilimo taką, neįsitikinus jog nėra besiruošiančių kilti arba leisti orlaivių.
- **Einant link orlaivių, lėktuvus apeiti iš galo, sraigtasparnius iš priekio.**
- Saugoti įrangą – parašiotą, kombinezoną, šalną, aukštimačių, radijo stotelę.

GERŲ ŠUOLIŲ IR MINKŠTŲ NUSILEIDIMŲ!

KYVIŠKIŲ AERODROMAS

SAUGUMO TAISYKLĖS ATLIEKANT ŠUOLIUS PARAŠIUTU

BENDRIEJI NURODYMAI

Parašiotininkų šuoliai atliekami iš lėktuvų L-410, An-28, An-2, sraigtasparnių Mi-8 ir kitų, specialiai tam pritaikytų, orlaivių:

- 1200 m - laisvas kritimas iki 10 sek.;
- 1400 m - laisvas kritimas 15 sek.;
- 1600 m - laisvas kritimas 20 sek.;
- 2200 m - laisvas kritimas 30 sek.;
- 2800 m - laisvas kritimas 40 sek.;
- 3500 m - laisvas kritimas 50 sek.;
- 4000 m - laisvas kritimas 60 sek..

PAGRINDINĮ PARAŠIUTA IŠSKLEISTI NE ŽEMESNIAME KAIP 800 M AUKŠTYJE!!!

Šuolius su parašiotu leidžiama atlikti, kai maksimalus vėjo greitis prie žemės yra:

- 6 m/sek. – pradedantiesiems parašiotininkams;
- 10 m/sek. – sportininkams-parašiotininkams, turintiems ne žemesnę kaip «B» kategoriją.

Iškilus bet kokiems klausimams, būtina kreiptis į **savo instruktorių**, nes galbūt nuo šio klausimo ir atsakymo, priklausys jūsų šuolio saugumas.

Laikantis visų šuolio saugumo taisyklių, šuolis su parašiotu yra SAUGUS!

ĮRANGOS PARUOŠIMAS ŠUOLIUI

Pradinėje mokymo stadijoje už įrangos paruošimą ir patikrinimą atsakingas instruktorius. Kylant studento žinių lygiui, studentas privalo išmokti tai daryti savarankiškai.

Kiekvienas studentas privalo mokėti ir žinoti:

- įrangos paruošimo šuoliui patikrinimo eiliškumą;
- saugos prietaiso eksploataavimo taisykles;
- įrangos patikrinimo eiliškumą orlaivyje.

Įrangos patikrinimo eiliškumas:

1 etapas. Įrangos paruošimas šuoliui

Įrangos patikrinimas

1. **Parašiotas** – tinka pagal dydį, pakaba sureguliuota pagal ūgį.
2. **Šalmas** – tinka šuoliams, sagtis tvarkinga.
3. **Ryšio priemonės** – yra.
4. **Akinukai** – tinka šuoliams, švarūs.
5. **Pirštinės** – patogios ir tinkamos šuoliams, pagal sezoną.
6. **Aukštėtis** – nustatyti rodyklę.
7. **Kombinezonas** – tinka dydis, užtrauktukas tvarkingas, kišenės tuščios ir užsegtos.
8. **Avalynė** – patogios ir tinkamos šuoliams, pagal sezoną, raišteliai stipriai užrišti ir paslėpti.
9. **Nusiimti laikrodį, grandinėles, žiedus ir t.t.**

Parašutinės sistemos apžiūra iš priekio

1. **Trijų žiedų atkabinimo sistema** – taisyklingai prijungta, fiksavimo kilputė nepažeista, atkabinimo pagalvėles trosas be pažeidimų, lengvai juda fiksavimo kilputėje, atkabinimo pagalvėles trosas laisvumas paslėptas apsauginėje kišenėlėje.
2. **Atsarginio parašiuoto greito skleidimo sistema (tranzitas)** – taisyklingai prisegtas.
3. **Krūtinės diržas** – diržas ir sagtis be pažeidimų.
4. **Atkabinimo pagalvėlės ir atsarginio parašiuoto žiedo trosų vamzdeliai** – be pažeidimų, pritvirtinti prie kuprinės.
5. **Atkabinimo pagalvėle ir atsarginio parašiuoto žiedas** – įstatyti į kišenę.
6. **Ištraukiamasis parašiotėlis (medūza)** – kišenėje.
7. **Kojų diržai** – diržai ir sagtis be pažeidimų.

Parašutinės sistemos apžiūra iš galo

1. **Saugos prietaisas** – įjungtas.
2. **Atsarginis parašiuotas** – fiksavimo kaiščio būklė ir padėtis, trosas be pažeidimų, fiksavimo kilputė nepažeista, parašiuoto sudėjimo plomba, greito atsarginio parašiuoto skleidimo sistema (tranzitas) prijungta.
3. **Laisvieji galai** – nepersisukę.
4. **Atvartai** – apsauginiai atsarginio ir pagrindinio parašiuotų atvartai uždaryti.
5. **Pagrindinis parašiuotas** – uždarymo kilputė nepažeista, gerai įtempta, fiksavimo kaištis įkištas iki galo, atsarginė skleidimo rankenėlė įstatyta kišenėje.
6. **Pagrindinio parašiuoto apsauginis atvartas** – taisyklingai uždarytas.

II etapas. 15 - 5 minučių iki šuolio, apsirengti

Įrangos patikrinimas

1. **Ryšio priemonės** – tvirtinimas, veikimas.
2. **Šalmas, akinukai** – yra.
3. **Pirštinės** – užsidėti.
4. **Aukštėtis** – rodyklė nustatyta, taisyklingai uždėtas ant rankos.

Parašutinės sistemos apžiūra iš galo

1. **Saugos prietaisas** – įjungtas.
2. **Atsarginis parašiuotas** – fiksavimo kaiščio būklė ir padėtis, trosas be pažeidimų, fiksavimo kilputė nepažeista, parašiuoto sudėjimo plomba, greito atsarginio parašiuoto skleidimo sistema (tranzitas) prijungta.
3. **Atvartai** – apsauginiai atsarginio ir pagrindinio parašiuotų atvartai uždaryti.
4. **Pagrindinis parašiuotas** – uždarymo kilputė nepažeista, gerai įtempta, fiksavimo kaištis įkištas iki galo, atsarginė skleidimo rankenėlė įstatyta kišenėje.
5. **Pagrindinio parašiuoto apsauginis atvartas** – taisyklingai uždarytas.

Apsirengti. Parašutinės sistemos apžiūra iš priekio

1. **Trijų žiedų atkabinimo sistema** – apžiūrėti vizualiai.
2. **Greito atsarginio parašiuoto skleidimo sistema (tranzitas)** – prisegtas.
3. **Krūtinės diržas** – tvarkingai pervertas pro sagtį, taisyklingai užveržtas, laisvumas paslėptas.
4. **Atkabinimo pagalvėle ir atsarginio parašiuoto žiedas** – įstatyti į kišenę.
5. **Ištraukiamasis parašiotėlis (medūza)** – vietoje.
6. **Kojų diržai** – nepersukti, tvarkingai perverti pro sagtis, taisyklingai užveržti, laisvumas paslėptas.

III etapas. Patikrinimas starto linijoje

Patikrinimą starto linijoje atlieka pagrindinis instruktorius arba kitas atsakingas už patikrą instruktorius.

Parašutinės sistemos apžiūra iš priekio

1. **Trijų žiedų atkabinimo sistema** – apžiūrėti vizualiai.
2. **Greito atsarginio parašiuoto skleidimo sistema (tranzitas)** – prisegtas.
3. **Krūtinės diržas** – tvarkingai pervertas pro sagtį, taisyklingai užveržtas, laisvumas paslėptas.
4. **Atkabinimo pagalvėlė ir atsarginio parašiuoto žiedas** – įstatyti į kišenę.
5. **Ištraukiamasis parašiotėlis (medūza)** – vietoje.
6. **Kojų diržai** – nepersukti, tvarkingai perverti pro sagtis, taisyklingai užveržti, laisvumas paslėptas.
7. **Ryšio priemonės** – tvirtinimas, patikrinti ar veikia.
8. **Šalmas, akinukai, pirštinės** – uždėti.
9. **Aukštimalis** – rodyklė nustatyta.

Parašutinės sistemos apžiūra iš galo

1. **Saugos prietaisas** – įjungtas.
2. **Atsarginis parašiuotas** – fiksavimo kaiščio būklė ir padėtis, trosas be pažeidimų, fiksavimo kilputė ir parašiuoto sudėjimo plomba nepažeista, greito atsarginio parašiuoto skleidimo sistema (tranzitas) prijungta.
3. **Atsarginio parašiuoto apsauginis atvartas** – uždarytas.
4. **Pagrindinis parašiuotas** – uždarymo kilputė nepažeista, gerai įtempta, fiksavimo kaištis įkištas iki galo, atsarginio skleidimo rankenėlė įstatyta kišenėje.
5. **Pagrindinio parašiuoto apsauginis atvartas** – uždarytas.

IV etapas. Orlaivyje

Įrangos patikrinimas orlaivyje

Įranga

- **Akinukai** – taisyklingai ir tvirtai uždėti.
- **Šalmas** – užsegtas.
- **Ryšio priemonės** – įjungtos, ausinukas įstatytas.
- **Aukštimalis** – taisyklingai ir tvirtai užsegtas ant rankos (sutikrinti parodymus su instruktoriumi).
- **Kombinezonas** – užtrauktukas užsegtas.

Parašutinė sistema

Taisyklė «3x3»:

1. **Trys „rankenėlės“:**
  - ištraukiamojo parašiotėlio rankenėlė vietoje;
  - atkabinimo pagalvėlė vietoje;
  - atsarginio parašiuoto žiedas vietoje.
2. **Trys sagtys:**
  - krūtinės diržo sagtis užveržta;
  - kojų diržų abidvi sagtys užveržtos.
3. **Trys žiedai:**
  - trijų žiedų atkabinimo sistemą apžiūrėti vizualiai.

ELGESIO ORLAIVYJE TAISYKLĖS

- įsėdimas į orlaivį, atvirksčia nei iššokimo tvarka;
- įsėdimo į orlaivį metu, vengti galimo įrangos užsikabinimo už orlaivio detalių ar kitų parašiutininkų;
- pradedantys parašiutininkai (studentai) sėdi ant kėdžių;
- prieš pradėdant orlaiviui judėti, būtina patikrinti aukštimačio parodymus (rodyklė ties nuline padala);
- kilimo metu:
  - iki 300 m kilti su šalmu;
  - esant galimybei, stebėti aerodromą pro orlaivio langelį;
  - orlaiviui pakilus į nustatytą aukštį, parodyti instruktoriui pagrindinio parašiuoto skleidimo aukštį;
  - stebėti debesuotumą ir apatinių debesų aukštį;
  - mintyse pakartoti šuolio užduotis ir signalus;
  - stebėti savo fizinę ir psichologinę būklę.
- šuolio atlikimo aukštyje patikrinti įrangą;
- prieš iššokant patikrinti ištraukiamąjį parašiutėlį, atkabinimo pagalvėlę, atsarginio parašiuoto žiedą,
- po komandos „**PASIRUOŠTI**“ - atsistoti, po instruktoriaus komandos prieiti prie durų ir pasiruošti iššokimui;
- iššokimo metu išlaikyti intervalą tarp šokančių parašiutininkų;
- stebėti instruktorių ir pilotų komandas.

LAISVAS KRITIMAS

PARAŠIUOTO SKLEIDIMO AUKŠTIS

Lygis	Aukštis
0 - tandemas	1700 m
1	1600 m
2	1600 m
3	1600 m
4	1600 m
5	1600 m
6	1400 m
7	1300 m

IŠSISKLEIDUS

Taisyklingas kupolo valdymas garantuoja saugų nusileidimą. Svarbiausi kupolo valdymo principai leis Jums suprasti, ką turite daryti:

- patikrinkite kupolą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas**;
- vizualiai patikrinkite parašiuoto pakabą, atkabinimo pagalvėlę, atsarginio parašiuoto žiedą (įsitinkite jog jie savo vietoje);
- susiraskite nusileidimo vietą;
- pasukite parašiuotą numatyta kryptimi;
- atidžiai stebėkite aplinką. Vienu metu ore gali būti daug parašiutininkų, tad prireikus turite nusukti nuo kito (-ų) parašiutininko (-ų) priskridusio (-ų) arčiau nei 50 m. Jei šalia skrendantis parašiutininkas jūsų nemato, duoti komandą balsu.
- suplanuokite nusileidimą taip, kad nusileistumėte į numatytą laisvą plotą prieš vėją;
- venkite nusileidimo ant kliūčių – orlaiviai, nusileidimo-pakilimo takai, pastatai ir t.t.;
- parašiuoto stabdymą (pagalvę) atlikite 2–3 m aukštyje, atsižvelgdami į vėjo greitį;
- nesistenkite išstovėti ant kojų, prireikus padarykite kūlverstį.

SAUGUMO IR JUDĖJIMO AERODROME TAISYKLĖS

- rūkyti leidžiama tik nurodytose vietose;
- draudžiama valgyti, gerti užsidėjus parašiutinę sistemą;
- be instruktoriaus priežiūros, draudžiama vaikščioti po orlaivių stovėjimo aikštelę ir orlaivius;
- draudžiama kirsti nusileidimo-pakilimo taką (-us), neįsitikinus jog nėra besiruošiančių kilti arba leistis orlaivių;
- lėktuvus apeiti iš galo, sraigtasparnius iš priekio;
- nepalikite ekipuotės (parašiutinės sistemos, ryšio priemonių, ir pan.) be priežiūros;
- po patikrinimo, draudžiama savarankiškai atsisegti sagtis, taisyti pakabą;
- nusileidus kuo greičiau atsistoti ant kojų.

Tema Nr. 5

VEIKSMAI YPATINGŲ ATVEJŲ METU

Ši tema skirta apžvelgti parašutininko veiksmus, įvykus ypatingam atvejui. Žemiau apžvelgti ypatingi atvejai, kuriems Jūs turite būti pasiruošę ir žinoti ką reikia daryti, kad šuolis baigtųsi sėkmingai.

YPATINGŲ ATVEJŲ RŪŠYS

- I. Ypatingi atvejai orlaivyje;
- II. Ypatingi atvejai laisvo kritimo metu;
- III. Ypatingi atvejai parašiuoto skleidimo metu;
- IV. Ypatingi atvejai po išskleistu kupolu;
- V. Ypatingi atvejai prižemint.

YPATINGI ATVEJAI ORLAIVYJE

Pagrindinė studento taisyklė - vadovaukitės instruktoriaus nurodymais!

ATVEJIS	VEIKSMAI
<i>Orlaivio gedimas iki 300 m aukščio</i>	Užimti avarinio nusileidimo padėtį. Po nusileidimo nedelsiant palikti orlaivį ir pasitraukti nuo jo saugiu atstumu.
<i>Orlaivio gedimas nuo 300 m iki 800 m aukščio</i>	Atsistoti orlaivio duryse, dviem rankom paimti atsarginio parašiuoto žiedą, pagal instruktoriaus komandą iššokti iš orlaivio ir nedelsiant ištraukti atsarginio parašiuoto žiedą.
<i>Orlaivio gedimas virš 800 m aukščio</i>	Iššokimas su dviem instruktoriais (1 - 3 lygiai), su vienu instruktorium (4 – 6 lygiai) arba savarankiškai, nedelsiant skleidžiant pagrindinį parašiutą.
<i>Savaiminis parašiuoto kuprinės atsidarymas</i>	Greitai paimti į rankas ištraukiamąjį parašiotėlį (medūzą) ir viską, kas iškrito iš kuprinės, pasitraukti ir atsisėsti kiek galima toliau nuo durų (rampos). Leidžiamės orlaivyje.
<i>Ištraukiamasis parašiotėlis (medūza) orlaivio išorėje, prasideda kupolo skleidimas</i>	Skubiai iššokti iš orlaivio.

YPATINGI ATVEJAI LAISVAME KRITIME

ATVEJIS	VEIKSMAI
<i>Nestabilus iššokimas, nestabilus kritimas (sukimasis)</i>	Išsilenkti, atsipalaiduoti.
<i>Vieno instruktoriaus atitrūkimas 1-2 lygis</i>	Išlaikyti išsilenkimą ir vadovautis likusio instruktoriaus komandomis.
<i>Abiejų instruktorių atitrūkimas 1-2 lygis</i>	Išlaikyti išsilenkimo padėtį, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125» (5 sekundes), išskleisti pagrindinį parašiutą.
<i>Aukščio kontrolės praradimas</i>	Nedelsiant skleisti pagrindinį parašiutą.

YPATINGI ATVEJAI PARAŠIUTO SKLEIDIMO METU

Bendrosios sąvokos

1. **Pilnas kupolo neišsiskleidimas** – kritimas tęsiasi, parašiuo kuprinė uždaryta, virš galvos nieko nėra.
2. **Dalinis kupolo neišsiskleidimas** – dalinai kupolas prisipildęs, bet saugaus nusileidimo neužtikrina.

Parašiuo tvarkingumo kriterijai: **Prisipildęs-Stabilus-Valdomas**.

Bandant pašalinti ypatingą atvejį, būtina vadovautis „dvių bandymų“ taisykle – situaciją bandykite ištaisyti **ne daugiau 2-ju** kartų, nuolatos kontroliuodami aukštį.

Sprendimo priėmimo aukštis

- **600 m** – ribinis aukštis, kuriame būtina priimti sprendimą ar atkabinti pagrindinį parašiuo ir skleisti atsarginį, ar leisti su galimai netvarkingu pagrindiniu parašiuo jo neatkabinant.
- **300 m** – aukštis kuriame skleidžiamas atsarginį parašiuo neatkabindami pagrindinio.

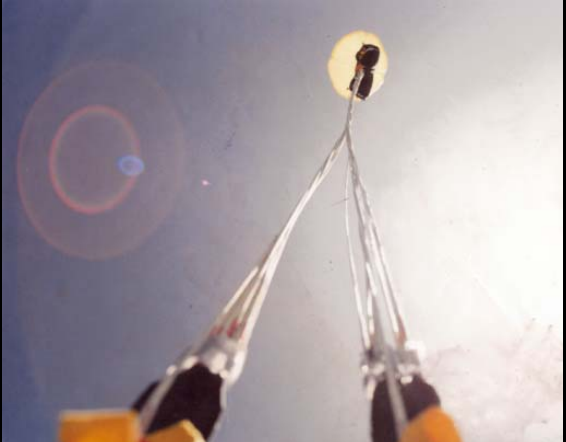

Atsarginio parašiuo skleidimo veiksmų eiliškumas

Išsilenkimas	Išsilenkti, užlenkti kojas atgal.
Aukštis	Pasitikrinti aukštį.
Atkabimas	Pasižiūrėti į atkabimo pagalvėlę, paimti atkabimo pagalvėlę dviem rankom, permesti žvilgsnį į atsarginio parašiuo žiedą, ištraukti atkabimo pagalvėlę per visą rankų ilgį, kaire ranka pabaigti traukti likusią trosą dalį ir išmesti atkabimo pagalvėlę, neatitraukiant žvilgsnio nuo atsarginio parašiuo žiedo.
Atsarginis	Paimti dviem rankom atsarginio parašiuo žiedą, ištraukti, išmesti, stebėti atsarginio parašiuo skleidimąsi, apžiūrėti ir patikrinti parašiuo: <u>Prisipildęs-Stabilus-Valdomas</u> .

Pilnas kupolo neišsiskleidimas

ATVEJIS	VEIKSMAI
Nerasta ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlė	Pabandyti rasti ištraukiamojo parašiuotėlio rankenėlę, vedant ranka per kojos diržą iki kuprinės apačios ir jeigu jos rasti nepavyko, išlaikant išsilenkimo padėtį, išskeisti atsarginį parašiuo.
Ištraukiamasis parašiuotėlis (medūza) išmestas, nieko nevyksta	Pasižiūrėti per petį į ištraukiamąjį parašiuotėlį (medūzą). Jei skleidimas nevyksta arba parašiuotėlio nėra, išlaikant išsilenkimo padėtį, išskeisti atsarginį parašiuo.
Ištraukiamasis parašiuotėlis (medūza) neišitraukia	Įsitikinti, kad ištraukiamojo parašiuotėlio rankenėlę laikote rankoje ir traukiate teisinga kryptimi. Jei ištraukti nepavyksta, išlaikant išsilenkimo padėtį, išskeisti atsarginį parašiuo.

Dalinis kupolo neišsiskleidimas

ATVEJIS	VEIKSMAI	
<p><i>Stropai persimetę per kupolą</i></p>	<p>Pasitikrinti aukštį, išsilenkti, užlenkti kojas atgal, atkabinti pagrindinį ir išskleisti atsarginį parašiutą.</p>	
<p><i>Kupolas neišeina iš kameros</i></p>	<p>Pasitikrinti aukštį, išsilenkti, užlenkti kojas atgal, atkabinti pagrindinį ir išskleisti atsarginį parašiutą.</p>	
<p><i>Kupolas nesipildo</i></p>	<p>Pasitikrinti aukštį, išsilenkti, užlenkti kojas atgal, atkabinti pagrindinį ir išskleisti atsarginį parašiutą.</p>	
<p><i>"Pasaga"</i></p>	<p>Pasitikrinti aukštį, išsilenkti, pabandyti pašalinti užsikabinimą, atkabinti pagrindinį, pasitikrinti ar atsikabino laisvieji galai ir išskleisti atsarginį parašiutą.</p>	

ATVEJIS	VEIKSMAI	
<i>Užsisuko stropai</i>	<p>Pasitikrinti aukštį, pasiimti už laisvųjų galų neliečiant valdymo kilpų, atsisukti padedant kūnu. Atsisukus atrišti valdymo kilpas.</p>	
<i>Slaidėris nenusileidžia stropais</i>	<p>Pasitikrinti aukštį, atrišti valdymo kilpas ir energingu abiejų rankų judesiu žemyn įtempti valdymo stropus, pakartoti 2-3 kartus kol situacija išsitaisyti. Jeigu situacija nepasikeitė, atkabinti pagrindinį ir išskleisti atsarginį parašiutą.</p>	
<i>Šoninės oro angos neprisipildžiusios</i>		
<i>„Medūzos“ užkibimas už pagrindinio parašiuoto stropų</i>	<p>Pasitikrinti aukštį ir parašiuoto tvarkingumą: Prisipildęs – Stabilus – Valdomas. Jeigu jūs negalite ar nesate įsitikinę, jog galėsite valdyti savo parašiutą ir saugiai nusileisti, atkabinate pagrindinį ir skleidžiate atsarginį parašiutą.</p>	
<i>Stropų nutrūkimas</i>		
<i>Plyšęs kupolas</i>		
<i>Neatsiriša (arba nutrūkusi) vienas iš valdymo stropų. Prasidėjo sukimas</i>		<p>Atrišti antrą valdymo stropą, ir jeigu sukimas sustojo, leistis naudojant tik vieną valdymo stropą arba galinius laisvagalius. Jeigu jūs negalite ar nesate įsitikinę, jog galėsite valdyti savo parašiutą ir saugiai prižemėti, atkabinate pagrindinį ir skleidžiate atsarginį parašiutą.</p>

ATVEJIS	VEIKSMAI	
<p><i>Kupolai stabilioje padėtyje vienas už kito- "biplanas"</i></p>	<p>Gale esančio parašiuoto valdymo stropų neatrišinėti. Švelniai valdykite priekyje esantį parašiutą. Nusileidimo metu stabdymas (pagalvė) nedaromas. Pagrindinį kupolą atkabinti draudžiama, kad nesusipainiotų su atsarginiu kupolu.</p>	
<p><i>Kupolai stabilioje padėtyje, vienas šalia kito- "vėduoklė"</i></p>	<p>Atkabinkite pagrindinį parašiutą.</p>	
<p><i>Kupolai išsiskiria- „varpas“</i></p>	<p>Nedelsiant atkabinkite pagrindinį parašiutą. Bet kokiame aukštyje!</p>	
<p><i>Susipainioję abu parašiutai</i></p>	<p>Būkit labai atsargūs su sprendimu atkabinti kupolą, tai gali dar labiau pabloginti situaciją.</p>	

Atsiminti ir daryti:

- **Kontroliuoti aukštį;**
- **Tikrinti parašiuoto tvarkingumą: Prisipildęs – Stabilus - Valdomas.**
- **Neturint galimybės pašalinti ypatingą atvejį – pagrindinis parašiuotas atkabinas ir skleidžiamas atsarginis parašiuotas.**
- **Nesi įsitikinęs - pagrindinis parašiuotas atkabinas ir skleidžiamas atsarginis parašiuotas.**

YPATINGI ATVEJAI PO IŠSKLEISTU KUPOLU

ATVEJIS	VEIKSMAI
<i>Suartėjimas</i>	Esant susidūrimo galimybei, kiekvienas parašiutininkas suka į dešinę. Pirmumą turi parašiutininkas esantis žemiau.
<i>Susidūrimas su kitu parašiutininku, kupolai susipainioja</i>	Jei susidūrimas neišvengiamas, reikia išskėsti rankas ir kojas, kad neįsipainioti į stropas arba kupolą. Jei po susidūrimo kupolai susipainiojo – gali prasidėti stiprus sukimas. Būtina balsu bendrauti su kitu parašiutininku ir pranešti jam apie savo veiksmus. Aukščiau esantis parašiutininkas – atsikabina pirmas ir skleidžia atsarginį parašiutą (esant galimybei atjungti greito atsarginio parašiuoto skleidimo sistemą, (tranzitą). Žemiau esantis parašiutininkas – neatkabinėja pagrindinio parašiuoto, kol neatkabina esantis viršuje. Visi atkabnimai atliekami iki 300m aukščio, esant žemiau – parašiutininkai skleidžia atsarginius parašiuotus, neatkabindami pagrindinių.
<i>Susidūrimas su kitu parašiutininku, kupolas apglėbia parašiutininką</i>	Jei parašiutininkas įsipainiojo į kito parašiutininko kupolą – galimas stiprus sukimas. Būtina balsu bendrauti su kitu parašiutininku ir pranešti jam apie savo veiksmus. Žemiau esantis parašiutininkas atkabina pagrindinį ir skleidžia atsarginį parašiutą. Viršuje esantis parašiutininkas išsilaisvina nuo atkabinto kupolo.

YPATINGI ATVEJAI PRIŽEMINT ANT KLIŪČIŲ

Prieš šuolius gerai išstudijuokite aerodromo pastatų išdėstymą ir visas galimas kliūtis, atsargines nusileidimo aikšteles už aerodromo ribų.

Norint išvengti kliūtis geriau yra leistis šonu į vėją arba pavėjui.

ATVEJIS	VEIKSMAI
<i>Nusileidimas į mišką, ant medžių</i>	Leidžiantis į medžius susigūžkite: kojas tvirtai suglauskite kartu (pėdų nekryžiuoti), alkūnes nuleiskite žemyn ir prispauskite prie krūtinės, rankomis užsidenkite veidą, nepaleisdami valdymo kilpų. Leidžiamasi vidutiniu kupolo greičiu. Būkite pasiruošę grubiam nusileidimui. Laukite kvalifikuotos pagalbos, jei neįsitikinę kad sugebėsite saugiai nusileisti ant žemės.
<i>Nusileidimas į vandenį</i>	Prieš nusileidimą į vandenį, atlaisvinkite krūtinės diržą, atsekite greito atsarginio parašiuoto skleidimo sistemą (tranzitą). NEATSIKABINĖKITE prieš pasiekiant vandenį! Prieš paliečiant vandenį, sustabdykite kupolą (pagalvė). Prieš panirdami į vandenį, giliai įkvėpkite, panirus skubiai išsilaisvinkite nuo parašiuoto ir išnerkite į priešingą pusę nuo nukritusio kupolo, kad išvengtumėte įsipainiojimo į kupolą ar stropas.
<i>Nusileidimas ant elektros laidų</i>	Stenkites leistis lygiagrečiai elektros laidams, vienu metu nelieskite daugiau kaip vieno laido. Jei pakibote aukštai virš žemės - laukite kvalifikuotos pagalbos. Nelieskite nieko kas gali turėti kontaktą su žeme.
<i>Nusileidimas ant kliūčių: pastatai, orlaiviai ir t.t.</i>	Kojas ir pėdas stipriai suglauskite ir atstatykite į priekį. Būkite pasiruošę grubiam nusileidimui.

Visada prisimink, kad parašiuotas yra valdomas ir tu gali išvengti kliūtis!

AFF

LYGIAI

AFF TANDEM

UŽDUOTIS

- **Aukščio ir krypties kontrolė**
- **Koordinuoti veiksmai atliekant tris imitacinius parašiuoto skleidimus**
- **Parašiuoto valdymas ir nusileidimas**

Atlikimas

1. Kontroliuojamas iššokimas su vienu AFF/TANDEM instruktoriumi

2000m aukštyje atliekamas pasiruošimas iššokimui: ekipuotės patikrinimas, studento prisegimas, šuolio užduoties prisiminimas.

Iššokimo aukštyje gavus komandą „**Pasiruošt**“, priimti padėtį (pakibti, suglausti kojas, sulenkti kelius, atsilošti, sukryžiuoti rankas, alkūnes prispausti prie kūno, išsilenkti).

Iššokimas, laisvas kritimas, po signalo priimti laisvojo kritimo padėtį, atlikti šuolio užduotį.

2. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

«Kryptis» - patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą.

«Aukštis» - įsidėmėti aukštimačio parodymus.

«Pagrindinis» - pasižiūrėti į dešinę (imitacija – pagrindinis instruktorius).

«Atsarginis» - pasižiūrėti į kairę (imitacija – atsarginis instruktorius).

3. Trys imitaciniai parašiuoto skleidimai «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti»

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka priešais save, dešinys delnas ant imituojamo ištraukiamojo parašiuotėlio rankenėlės.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, imituojant parašiuotėlio išmetimą.

Tęsti pratimą.

4. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

Atlikti ta pačia seka, kaip ir pirmą kontrolės ratą.

5. Laisvas kritimas

Kritimo metu išlaikyti taisyklingą kūno padėtį.

Kontroliuoti aukštį ir kryptį.

6. Parašiuoto skleidimas

1800 m aukštyje atlikti signalą (**5x5**), imituoti parašiuoto skleidimą, nuimti rankas.

7. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Išsiskleidus, pasitaisyti pakabą ir kojų diržus.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

Po instruktoriaus komandos pasiruošti nusileidimui: kojas suglausti ir iškelti į viršų, kelius sulenkti ir prilaikyti rankomis.

Kontroliuoti kupolo stabdymo aukštį.

8. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

GERŲ ŠUOLIŲ !

1 LYGIŠ

UŽDUOTIS

- **Kontroliuojamas iššokimas**
- **Aukščio ir krypties kontrolė**
- **Koordinuoti veiksmai atliekant tris imitacinius parašiuoto skleidimus**
- **Savarankiškas parašiuoto skleidimas numatytame aukštyje**
- **Parašiuoto valdymas ir nusileidimas**

Atlikimas

1. Iššokimas su dviem AFF instruktoriais «Pagrindinis – Atsarginis – Galva – Pirmyn - Atgal - Išsilenkti »

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje.

«Galva» - pakelti galvą.

«Pirmyn - Atgal - Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo naudojant šį skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį, išsilenkti, galvą iškelti į viršų, kelius ir alkūnes sulenkti, krūtinę ir pilvą nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

2. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

«Kryptis» - patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą.

«Aukštis» - įsidėmėti aukštimačio parodymus.

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje, pradėti šuolio užduotį.

3. Trys imitaciniai parašiuoto skleidimai «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti»

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinys delnas ant ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlės.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, imituojant parašiuotėlio išmetimą.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę pasižiūrėti į parašiuotą, priimti pradinę padėtį, tęsti užduotį.

4. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

Atlikti ta pačia seka, kaip ir pirmą kontrolės ratą.

5. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1700 m aukštyje atlikti signalą (5x5)

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiuotėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiuotą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

6. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiuotą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą, taikyti nusileidimo schemas pagrindus.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

7. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvam kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

2 LYGIS

UŽDUOTIS

- **Aukščio ir krypties kontrolė**
- **Trys imitaciniai parašiuoto skleidimai**
- **Posūkiai**
- **Savarankiškas parašiuoto skleidimas nustatytame aukštyje**
- **Parašiuoto valdymas ir nusileidimas aerodrome**

Atlikimas

1. Iššokimas su dviem AFF instruktoriais «Pagrindinis – Atsarginis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje.

«Galva» - pakelti galvą.

«Pirmyn - Atgal – Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo, naudojant šį skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį, išsilenkti, galvą iškelti į viršų, kelius ir alkūnes sulenkti, krūtinę ir pilvą nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

Instruktoriai paleidžia studento rankas.

2. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

«Kryptis» - patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą.

«Aukštis» - įsidėmėti aukštimačio parodymus.

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje, pradėti užduotį.

3. Trys imitaciniai parašiuoto skleidimai «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti»

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinys delnas ant ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlės.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, imituoju parašiuotėlio išmetimą.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiuotą, priimti pradinę padėtį, tęsti užduotį.

4. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

Atlikti ta pačia seka kaip ir pirmą kontrolės ratą.

5. Posūkiai ne mažiau 90°

Atliekamas 90° posūkis į dešinę, sustojimas, aukščio kontrolė.

Atliekamas 90° posūkis į kairę, sustojimas, aukščio kontrolė.

6. Judėjimas pirmyn

3-4 sek. bandymas atlikti judėjimą pirmyn, sustojimas, aukščio kontrolė.

1800 m aukštyje baigti visus manevrus !

7. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121, 122, 123, 124, 125»

1600 m aukštyje atlikti signalą (5x5)

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiuotėlį (medūza), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiuotą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125».

8. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiuotą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą, taikyti nusileidimo schemas pagrindus.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

9. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklausti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knyguotes užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

3 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Kojų kontrolė*
- *Krypties kontrolė*
- *Savarankiškas laisvas kritimas*
- *Savarankiškas parašiuoto skleidimas nustatytame aukštyje*
- *Parašiuoto valdymo ir nusileidimo tobulinimas*

Atlikimas

1. Iššokimas su dviem AFF instruktoriais «Pagrindinis – Atsarginis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje.

«Galva» - iškelti galvą.

«Pirmyn - Atgal – Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo naudojant ši skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį, išsilenkti, galvą iškelti į viršų, kelius ir alkūnes sulenkti, krūtinę ir pilvą nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

2. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

«Kryptis» - patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą.

«Aukštis» - įsidėmėti aukštimačio parodymus.

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje, pradėti užduotį.

3. Imitaciniai parašiuoto skleidimai «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti»

Atlikti 1-3 imitacinius skleidimus (pagal instruktoriaus nurodymus).

4. Kojų kontrolė

Du kartus sumušti koją į koją.

Aukščio kontrolė.

5. Laisvas kritimas

Stabili kūno padėtis viso šuolio metu.

Po pagrindinio instruktoriaus signalo, atsarginis instruktorius paleidžia studentą ir lieka savo vietoje. Po to pagrindinis instruktorius paleidžia studentą ir lieka vietoje pasiruošęs pasiimti arba ištaisyti studento klaidas.

Kontroliuoti aukštį ir kryptį.

6. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1600 m aukštyje atlikti signalą (5x5)

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiuotėlį (medūza), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiuotą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125».

7. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiuotą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą, taikyti nusileidimo schemas pagrindus.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

8. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklausti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutes užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

4 LYGIŠ

UŽDUOTIS

- **Kontroliuojami posūkiai – ne mažiau 180°**
- **Judėjimas pirmyn**
- **Savarankiškas parašiuoto skleidimas nustatytame aukštyje**
- **Nusileidimas ne toliau kaip 100 m nuo tikslo.**

Atlikimas

1. Iššokimas su vienu AFF instruktoriumi «Pagrindinis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš instruktoriaus.

«Galva» - iškelti galvą.

«Pirmyn – Atgal – Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo, naudojant ši skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią padėtį, galvą iškelti į viršų, kelius ir alkūnes sulenkti, krūtinę ir pilvą nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

2. Mažasis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis»

Krypties kontrolė.

Aukščio kontrolė.

Pademonstruoti taisyklingą kūno padėtį.

Instruktorius paleidžia studentą.

Gauti signalą, tęsti užduotį.

3. Posūkiai 180°

Atliekamas 180° posūkis į dešinę, sustojimas, aukščio kontrolė.

Atliekamas 180° posūkis į kairę, sustojimas, aukščio kontrolė.

4. Judėjimas pirmyn

Judėjimas pirmyn, sustojimas, aukščio kontrolė.

Esant aukščio atsargai, manevro pakartojimas.

1800 m aukštyje baigti visus manevrus!

5. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1600 m aukštyje atlikti signalą (5x5).

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

6. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiutą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas.

7. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

5 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Kontroliuojami 360° apsisukimai*
- *Judėjimas pirmyn*
- *Kontroliuojamas laisvas kritimas*
- *Nusileidimas ne toliau kaip 100 m nuo tikslo.*

Atlikimas

1. Iššokimas su vienu AFF instruktoriumi «Pagrindinis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš instruktoriaus.

«Galva» - iškelti galvą.

«Pirmyn – Atgal – Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo, naudojant ši skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį.

2. Mažasis kontrolės ratas, kūno padeties kontrolė «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis»

Krypties kontrolė.

Aukščio kontrolė.

Pademonstruoti taisyklingą kūno padėtį.

Instruktorius paleidžia studentą.

Gauti signalą ir tęsti užduotį.

3. Posūkiai 360°

Atliekamas 360° posūkis į dešinę, sustojimas, aukščio kontrolė.

Atliekamas 360° posūkis į kairę, sustojimas, aukščio kontrolė.

4. Judėjimas pirmyn

Judėjimas pirmyn, sustojimas, aukščio kontrolė.

Esant aukščio atsargai, manevro pakartojimas.

1700 m aukštyje baigti visus manevrus !

5. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1600 m aukštyje atlikti signalą (5x5).

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125».

6. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiutą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemos išlaikymas.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas.

7. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutes užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

6 LYGIS

UŽDUOTIS

- **Savarankiškas iššokimas**
- **Stabilus kritimas**
- **Salto atgal**
- **Slydimo pratimas, signalas 5x5, parašiuoto skleidimas**
- **Nusileidimas ne toliau kaip 50 m nuo tikslo.**

Atlikimas

1. Savarankiškas iššokimas «Pagrindinis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš instruktoriaus.
Atlikti savarankišką iššokimą.
Išlaikyti neutralią kūno padėtį ir kryptį.

2. Mažasis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis»

Krypties ir aukščio kontrolė.
Pademonstruoti taisyklingą kūno padėtį.
Gauti signalą, tęsti užduotį.

3. Du salto atgal

Atlikti pirmą manevrą. Priimti pradinę padėtį, krypties ir aukščio kontrolė.
Atlikti antrą manevrą. Priimti pradinę padėtį, krypties ir aukščio kontrolė.
2000 m aukštyje manevrai neatliekami.

4. Slydimo pratimas

Atlikti 3-4 sek. slydimo pratimą (pabėgimas).
Priimti neutralią padėtį. Aukščio kontrolė.
Esant aukščio atsargai, manevro pakartojimas.

1600 m aukštyje baigti visus manevrus !

5. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1400 m aukštyje atlikti signalą (5x5).
«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.
«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlę.
«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiuotėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.
«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiuotą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125».

6. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiuotą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**
Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą.
Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas.
Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas.
Nusileisti ne toliau kaip 50 m nuo tikslo.

7. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.
Šuolio knygutes užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

7 LYGIS

UŽDUOTIS

- **Savarankiškas iššokimas „Į uodegą“**
- **Stabilus kritimas**
- **Salto atgal ir pirmyn**
- **Apsisukimai 360°**
- **Slydimo pratimas, signalas 5x5, parašiuo skleidimas**
- **Nusileidimas ne toliau kaip 50 m nuo tikslo.**

Atlikimas

1. Savarankiškas iššokimas «Pagrindinis – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš instruktoriaus.

«Pirmyn – Atgal – Išsilenkti» - savarankiškai iššokti iš lėktuvo neriant „į uodegą“, naudojant ši skaičiavimą ir kūno judesius.

Išlaikyti neutralią kūno padėtį ir kryptį.

2. Mažasis kontrolės ratas «Kryptys – Aukštis»

Krypties ir aukščio kontrolė.

Pademonstruoti taisyklingą kūno padėtį.

Gauti signalą ir tęsti užduotį.

3. Salto atgal

Atlikti salto atgal. Priimti pradinę padėtį, kontroliuoti kryptį ir aukštį.

4. Salto pirmyn

Atlikti salto pirmyn. Priimti pradinę padėtį, kontroliuoti kryptį ir aukštį.

5. Posūkiai 360°

Atliekamas 360° posūkis į dešinę, sustojimas, aukščio kontrolė.

Atliekamas 360° posūkis į kairę, sustojimas, aukščio kontrolė.

6. Slydimo pratimas

Atlikti 3-4 sek. slydimo pratimą (pabėgimas).

Priimti neutralią padėtį. Kontroliuoti aukštį.

1600 m aukštyje baigti visus manevrus !

7. Parašiuo skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1300 m aukštyje atlikti signalą (5x5).

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiuotėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiuotėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiuotą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

8. Parašiuo valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiuotą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemos išlaikymas.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas.

Nusileisti ne toliau kaip 50 m nuo tikslo.

9. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

VIETA UŽRAŠAMS